

MİLLÎ MÜCADELE'DE ANADOLU KADINLARI MÜDAFAA-İ VATAN CEMİYETİ

ANADOLU KADINLARI MÜDAFAA-İ VATAN CEMİYETİ'NİN KURULUŞU VE
HEYET-İ TEMSİLİYE İLE YAZIŞMALARINA DAİR BAZI BELGELER

Prof. Dr. BEKİR SITKI BAYKAL

Türk kadınlarının Millî Mücadele'ye büyük kararlılıkla katılışını gösteren en önemli olay, merkezi Sivas'ta olmak üzere "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti"nin kuruluşudur. Bu cemiyet Sivas Valisi Reşit Paşa'nın eşi Melek Reşit Hanım ve arkadaşları tarafından Sivas'ta kurulmuş, kısa sürede Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde Merkez'e bağlı birçok şubeleri açılmıştır*. Düşman işgallerini büyük bir hassasiyet ve dikkatle izleyerek İtilâf Devletleri ve İstanbul Hükûmeti'ne karşı zaman zaman protestonameler yayımlayan, Millî Orduya para ve mal yardımı kampanyaları açan, Millî Mücadele için Anadolu'ya geçenlere kutlama mesajları gönderen bu cemiyet Kurtuluş Savaşı boyunca Türk kadınlığının iftihar edeceği büyük hizmetler görmüştür. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, hizmetleri esnasında daimî surette Heyet-i Temsiliye ve Ankara Hükûmeti ile ilişkilerini sürdürmüş ve Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük takdirini kazanmıştır.

Bu yazımızda, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin kuruluşu, Heyet-i Temsiliye ve Mustafa Kemal Paşa ile yazışmalarına dair bazı belgeler sunuyoruz.**

* Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin beyannamesi 26 Kasım 1919 tarihinde Sivas Valiliğine verilmiş, 7 Aralık 1919 da ise 2 nüsha Cemiyet tüzüğü de sunularak yasal işlemin tamamlanması istenmiştir. Sivas Valiliği 9 Aralık 1919 tarihli yazısıyla "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti"nin kuruluşunu onaylamıştır. Cemiyet, resmen onaylanmadan önce de 28 Kasım 1919 tarihinde kurucuları tarafından valilikten izin alınarak, Sivas Numune Mektebi'nde Sivas kadınlarının iştirâkı ile bir genel toplantı düzenlenmiş ve cemiyetin kurulduğu halka duyurulmuştur. Bu toplantı sonucu Padişah'a, Sadrazam'a ve Dahiliye Nazırı'na telgraflar çekilerek cemiyetin amacı açıklanmış, yurdumuza ve milletimize karşı yapılmakta olan haksızlıkların düzeltilmesi için hükûmetçe gerekli girişimlerde bulunulması istenmiştir. Cemiyet aynı gün İstanbul'daki Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya siyasi temsilcilerine de protesto niteliğinde birer telgraf göndermiştir.

** Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi, Kutu: 2-3, Dosya: 1, Fihrist: 22

I

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Yönetim Kurulu'nun Sivas Valiliğine verdiği, Cemiyetin kuruluşu ile ilgili 7 Aralık 1919 tarihli dilekçe:

Huzûr-i Sâmi-i cenâb-ı Vilâyetpenâhiye

Atufetlü Efendim Hazretleri

Mütekaddim 26 Teşrin-i sâni 335 tarihli beyannâme ile keyfiyet-i teşkili arz olunan ve merkez-i idaresi şimdilik Melek Reşit Hanımefendinin haneleri bulunan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin heyet-i idaresi esâmisinin bir kıt'a listesi ile Cemiyetin mührüyle musaddak iki nüsha nizamnâmesi merbûten takdim kılınmış olmakla iktizây-ı nizâmîsinin ifâsı husûsuna müsaade buyurulması babında emr ü ferman hazret-i menlehü'l-emrindir.

7 Kânun-ı evvel 335

Reise-i evvel	Reise-i sâni	Kâtibe	Veznedar
Melek Reşit	Samiyeye	Şefika Kemal	Emine

II

Sivas Valisi Reşit imzasıyla, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin verdiği dilekçe ve eklerinin alındığını bildiren belge:

Hukuk-ı mukaddese-i Osmaniyeyi muhafaza hususundaki makasid-i âliye kadınların da iştirakini te'min için bir mev'ize irâdı zımında şehir-i hâlin yirmi sekizinci cuma günü saat sekizde Kal'a-i atık mahallesindeki Nümune Mektebinde bir ictimâ' akd etmek üzere Sivas İnâs Darüleytâm müdiresi Makbule Hanım ile Mektubî mümeyyizi Ali Efendinin refikası Ayşe Hanımlar tarafından verilen istidanâme ile beyannâme ahz edildiğini mübeyyin ilmühaberdir.

27 Teşrin-i sâni 335

Sivas Valisi
Mehmet Reşit

III

Vali Reşit imzasıyla, "Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti"nin kuruluşunun yürürlükteki yasalara uygun olduğunu bildiren 9 Aralık 1919 tarihli belge:

Vilâyât-ı Şahane-i şarkiyyenin müdafaa-i hukuk-ı milliyesi ile temin-i ümrânı emniyelerine hâdim ve merkezi Sivas şehri olmak, icabında bütün Anadolu'da birer müstakil şubeleri bulunmak üzere (Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti) teşkil ettiklerinden bahisle makam-ı vilâyete beyannâme itâ eden Sivas valisi Reşit Paşa Hazretlerinin refikası

Melek, Defterdar Tevfik Bey refikası Sâmiye, Jandarma Tabur kumandanı Kemal Bey refikası Şefika, Çankırı memlehası müdürü Raif Efendi refikası Emine Hanımların cemiyet teşkili için lâzım gelen evsaf-ı kanuniyeyi hâiz buldukları ve cemiyet teşkilinin ta'rifât-ı kanuniye dairesinde ifâ edildiği anlaşılmaqla işbu ilmühaber tanzim olunarak i'tâ edildi.

9 Kânun-ı evvel 335

Sivas Valisi
Mehmet Reşit

IV

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Yönetim Kurulu'nun, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa'ya "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" adıyla bir derneğin kurulduğunu bildiren 12 Aralık 1919 tarihli yazısı:

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Reis-i Muhteremi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Muhterem ve mübeccel kardeşlerimiz!

Sizleri kendimize rehber ittihaz ederek Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti namıyla bir cemiyet teşkil ettik. Nizamnâmemizi takdim ile kesb-i mübâhât eyliyoruz. On altı kişiden mürekkep bir heyet-i idare-i fa'âleden müteşekkil olan bizler bütün hemşirelerimizi cemiyetimizin âzay-ı tabiiyesinden addediyor ve bir taraftan da kendilerini resmen cemiyetimize kayd ediyoruz. Şu birkaç günlük mesâimizde cemiyetimizin sekiz yüzden fazla âzası mukayyed bulunuyor ve pek yakın zamanda ümid ediyoruz ki Sivas'ta âzamız olmayan hiçbir hemşiremiz kalmayacağı gibi bütün Anadolu'daki hemşirelerimizi de her vilâyette birer müstakil cemiyet teşkiliyle kendimize iştirâk ettireceğimiz ümid-i kavîsindeyiz. Maksat müdafaa-i vatandır. Biz hemşireleriniz de siz muhterem kardeşlerimizle beraber olacağız, yahut beraber yaşamak hakkını kazanacağız ve bugünden itibaren cemiyetimiz muhterem kardeşlerimizin vatanî her emirlerini ifâyâ bir dakika tereddüd etmeyerek hazır olduğumuzu arz ile bizleri vazifemizde teşci' edecek ma'nevî müzâheretlerinize dâîmen intizâr, eyler nâ-mütenahî hürmetlerimizin kabulünü istirhâm eyleriz.

12 Kânun-ı evvel 335

Reise-i evvel	Reise-i sâni	Kâtibe-i mes'ûle	Veznedar
Melek Reşit	Samiye Tevfik	Şefika Kemal	Emine Raif

Aza Neyyire	Aza Ayşe	Aza Nuriye	Aza Makbule
Aza Tacürricâl	Aza Behire	Aza Memduha	Aza Kamer
Aza Şerife	Aza Ferruh	Aza Safiye	Aza Ayşe Şuhude

V

Mustafa Kemal Paşa'nın, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin 12 Aralık 1919 tarihli yazısına verdiği 13 Aralık 1919 tarihli cevap:

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Heyet-i İdare-i Muhteremesine

Cemiyet-i muhteremelerinin teşkilâtına ait nizamnâme ve bunun melfûf bulunduğu tezkere-i affâneleri Heyet-i Temsiliyece kıraat olundu. Anadolu'nun bilhassa pek büyük inkilâplara muhtaç olan kadınlık hayatında âtiyen pek büyük âsâr-ı terakki ve intibâh va'd eden bu şayân-ı takdir teşebbüs, memleketin her türlü selâmet ve saâdetini gaye edinmiş olan heyetimizin bihakkin müstelzim-i şükrânı oldu. Türk kadınlarının nezaket ve ciddiyet-i mefkûreleri şefkat ve uluvv-i cenâb ile memzûc fedakârlıkları bu gibi ictimâî vesilelerle tezâhür ettikçe bütün cihan nazarında, husûsiyle Avrupa'nın bize muhalif olan eskâr-ı umumiyesi müvâcchesinde müstakbelin asrî bir Türkiyesine vücut verecek kabiliyet-i milliyemizi isbat edeceğinden menâfi'-i milliye ve vataniyede hanımefendilerin de müşâreket-i fikriye ve ruhiyesi memleket namına mucib-i iftihadır. Fazilet ve fedakârlık gibi meziyetlerin sevâik-i ahlâkiye ve mâneviyesi meyânında kadınlığın ve ona ait hissiyatların pek büyük bir mevkii olduğuna nazaran hanımlarımızın mesâi-i milliyede metânet ve ciddiyetle terakkileri erkekler için medâr-ı teşvik ve ensâl-i müstakbele için de nümûne-i imtisâl olacaktır. Bundan dolayıdır ki Sivas hanımlarının gösterdiği şu fedakârlığı bütün Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri merkezlerine ta'mîm ederek bütün Türk hanımlarının da aynı eser-i hamiyeti ibrâza dâvet olunmasını muvafık bulduk. Bilumûm Anadolu hanımları tarafından derhal kabul edileceğine emin olduğumuz bu teşebbüsün birinciliği şerefini ihrâz buyurmuş olmalarından dolayı Sivas hanımları cidden sezâvâr-ı tebriktir. Hissiyât-ı medeniye ve ictimaiyemiz namına pek mes'ut âtîler va'deden teşebbüsât-i

“Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti” Başkanı Melek Reşit Paşa ve çocuklarından iki kızı ile. Melek Reşit Hanım 1887 yılında doğmuş, 1909 yılında Reşit Paşa ile evlenmişti. 1924’de eşini kaybetikten sonra, çocukları Atatürk’ün emri ile yatılı okullara yerleştirildi. Melek Reşit Hanım 71 yaşında iken 1958’de İstanbul’da öldü.

-Bu fotoğraf ilk defa yayımlanmaktadır-

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi Riyaset-i Aliyesine

Muhterem Paşa Hazretleri,

17 numaralı İrade-i Milliye ceridesinde görülen, Kilis sokaklarına Fransız İşgal Kumandanının ta'lik etmiş olduğu beyannâmeyi cemiyetimiz Dersaadet'teki İtilâf mümessilleri nezdinde hemen telgrafnâmelerle protesto ettiği gibi Heyet-i Vükelâyı bu babda teşebbüsât-ı cedîdeye da'veti akdem-i vezâifinden bilerek icra eylediğini kemal-i hürmetle arz eder ve protestonamelerin bir suretini leffen takdim eyleriz efendim.

3 Kânun-ı sanî 336

Kâtibe-i Mes'ûle Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Şefika Kemal
Reise-i evveli
Melek Reşit

VIII

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa imzasıyla, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetinin İtilâf temsilcileri nezdinde Adana'da Fransızların yaptıkları zulümleri protesto etmiş olmasından duyulan memnunluğu belirten 4 Ocak 1920 tarihli takdir ve teşekkür yazısı:

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Fransızların Adana'da ahali-i İslâmiyeye revâ gördükleri itisafâtından dolayı İtilâf mümessilleri nezdinde vâki protestonamelerine ittulâ hasıl oldu. Türk kadınına, Müslüman kadınına has olan hissiyât-ı necibe-i vataniye ile şefkat-ı aliye-i insaniyenin menba-ı feyz-i intişarı olan Cemiyetinize Heyet-i Temsiliyemiz arz-ı şükrân ve minnetdarî eyler. Millet, böyle kızkardeşlerini vahdet-i mukaddesenin pişvâsı görmekle mücadele-i meşrûasında azm ve imanının bir kat daha rasânet bulduğunu idrâkle mesuttur.

4 Kânun-ı sanî 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

IX

Mustafa Kemal Paşa imzasıyla, İzmir'in Yunanistan'a katılması hazırlıklarına hız verildiğini bildiren ve bunun tüm ulusal kuruluşlarca İtilâf Devletleri ve Amerika temsilcileri nezdinde siddetle protesto edilmesini isteyen bir genelge:

İzmir'in Yunanistan'a ilhakını tâcil maksadiyle ihzarâtda bulunulmakta olduğu teyyüd etmektedir. Emr-i vâki' hususunda azîm mitingler ve protestolarla Aydın cephesindeki kuvây-ı milliyenin taarruzî harekete geçmesi lüzûmu bundan evvel arz edilmişti. Şimdi bilumûm heyet-i merkeziyeler tarafından şiddetli bir lisanla Düvel-i İtilâfiye ve Amerika mümessillerine işbu istihzârâtı protesto etmek siyâseten mûcib-i fâide görülmektedir. Protestonâmede bilhassa işgalden evvel vilâyâtımızda âsâyişin mükemmel ve Müslümanlar sükûn içinde sulha muntazır iken bilâ sebep âsâyişin te'mini bahânesiyle yapılan Yunan işgalinin Mütelifin heyetlerinin itirafı veçhile yağma, harîk, taarruz, katliâmdan mürekkeb netâyic-i vahşiyâne ve fecîâneye sebebiyet verdiği ve bu halin bütün şiddetiyle devam etmekte bulunduğu, milletin bu haksız işgallere ve bu vahşi hunharlara karşı meşrû olarak başladığı mücadeleye devamının pek tabîî olduğu ve bu halin temâdîsi halinde memleketimizin vesâit-i muhtelifeye mürâcaata mecbur kalacağı ve bunun ise selâmet-i cihan için tehlikeli olacağı ve bundan terettüb edecek mes'uliyetin doğrudan doğruya işgali takrîr ve tertib eyleyenlere râci' olacağı Anadolu'da ikinci bir Makedonya ihdâsına aslâ müsâade etmeyeceğimizi, binâenaleyh bu haksızlığın bir ân evvel tashihi ile işgalin hemen def'i gibi esâsâtın münderic olması şayan-ı tavsiye görülmektedir.

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Sivas Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Riyâsetine

Heyet-i Temsiliyeden mevrûd şifre sureti bâlaya nakl edilmiştir. Yukarıda münderic esasât dairesinde cemiyet-i aliyeleri tarafından protesto keşide edilmesi sevgili İzmir'imizin tahlîsi nâmına rica olunur Efendim.

Sivas Heyet-i Merkeziyesi nâmına
İmza

X

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetinin, son onbeş gün içinde yapmış olduğu çalışmalara ilişkin belgelerin, bilgi edinilmek üzere, Heyet-i Temsiliye Başkanlığına gönderildiğini bildiren 21 Ocak 1920 tarihli yazısı:

Ankara'da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi Riyâset-i Aliyesine

Muhterem Efendim!

Cemiyetimizin şu onbeş günlük mesâisini, başlamış olduğumuz bu vatanî vazifede bize rehber olan bütün mücâhit kardeşlerimize bildirmeyi

cemiyetimiz kendine en büyük, en şerefli vazife addeder. Çekilen protesto telgraflarının birer suretlerini manzûr-ı âlileri buyurulmak üzere leffen takdim ediyoruz. Bu vesileyle bütün hemşireleriniz size nâmütenahî hürmetlerini takdim ediyoruz.

21 Kânun-ı sanî 336

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti

Reise-i evveli

Kâtibe-i mes'ûle

Melek Reşit

Şefika Kemal

XI

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetinin, kendisini uyararak Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Sivas Heyet-i Merkeziyesine teşekkürlerini sunan ve çeşitli yerlere çekilen protesto telgrafları örneklerinin yollandığını bildiren 21 Ocak 1920 tarihli yazısı:

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyet-i Merkeziyesi Riyâset-i Aliyesine

Efendim!

11/1/336 tarihli iş'âr-ı âlilerine arz ve cevaptır.

Makamât-ı lâzimeye keşidesi icap eden protesto telgrafnâmeleri hususunda heyet-i muhteremelerinin vâki' irşâd ve ikazına arz-ı şükran eyleriz. Olbabda keşide olunan telgrafnamelerin suretleri İrade-i Milliye ceridesinde manzûr-ı âlileri buyurulacaktır Efendim

21 Kânun-ı sanî 336

Anadolu Kadınlara Müdafaa-i Vatan Cemiyeti

Reis-i evveli

Kâtibe-i mes'ûle

Melek Reşit

Şefika Kemal

XII

Mustafa Kemal Paşa'nın, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti tarafından yollanan belgelerin alındığını, teşekkür ve tebriklerini bildiren 21 Ocak 1920 tarihli yazısı:

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan
Cemiyeti Heyet-i Merkeziyesine.

Tahrirât-ı aliyelerini memnuniyet ve iftiharla aldık. Teşebbüs-i vatanperverânelerini takdir ve tebrik ediyoruz Efendim.

21 Kânun-ı sanî 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XIII

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla, Fransız ve Ermenilerin Maraş'taki canavarlıklarının derhal telgrafla İtilâf Devletleri temsilcileri nezdinde protesto edildiğini ve İstanbul Hükümeti'nin uyarıldığını Heyet-i Temsiliyeye bildiren 2 Şubat 1920 tarihli yazı:

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi Riyâset-i Aliyesine

Muhterem Efendim!

Fransızların ve Ermenilerin Maraş'ta din kardeşlerimize revâ gördükleri canavarlıkları derhal telgrafnâmelerle İtilâf mümessilleri nezdinde protesto edildiği gibi, Heyet-i Vükelâyı da ikaz edecek telgraf keşide edildiği ve protesto telgrafnâmelerinin birer suretleri takdim olunduğu en derin hürmetlerimize tevdfan arz olunur Efendim.

2 Şubat 336

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Kâtibe-i mes'ûle
Şefika Kemal
Reise-i ulâ
Melek Reşit

XIV

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal imzasıyla, Maraş'ın Kayabaşı mahallesinde oturan Bitlis defterdarının eşi hanımın saldırgan düşmana karşı gösterdiği olağanüstü kahramanlığı bildiren 3 Şubat 1920 tarihli telgraf:

Sivas Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Heyet-i Riyasetine

Maraş'ın Kayabaşı mahallesinde sâkin Bitlis defterdarının haremi Hanım İslâmların hûn-ı ma sûmunun nâ-hak yere akıtılmasından ve birçok hân mânların söndürülmesinden galeyana gelerek hanesinden açtığı mazgaldan dindaşlarımızı imhâ için İslâm mahallâtına saldıran düşmanlara ateş açarak akşama kadar sekiz düşmanı telef muvaffak olduğu ve akşam üzeri erkek elbisesiyle ve kemal-i cür'etle muhafaza-ı ırz ve can kaygusu ile silâha sarılmış bulunan mücahidîn-i İslâmiye sunûfuna iltihakla bilfiil müsademâta iştirâk eylemekte bulunduğu bildirilmiştir.

3 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XV

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa imzasıyla, Amasya, Erzincan, Kayseri ve Bolu'da Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti heyet-i merkeziyelerinin kurulmuş olduğunu Sivas'a bildiren 6 Şubat 1920 tarihli telgraf:

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Riyaset-i Aliyesine.

Amasya, Erzincan, Kayseri ve Bolu'da Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti heyet-i merkeziyeleri teşekkül eylediği bildirilmekle ma'rúzdur Efendim.

6 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XVI

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nden Mustafa Kemal Paşa'ya sunulmak üzere Ankara Valiliğine gönderilen ve Maraş'ta düşmanla çarpışan mücâhitlerimize yardım için iâne toplandığını, yarım saat içinde üçyüz lira elde edilmiş bulunduğunu bildiren 7 Şubat 1920 tarihli şifre:

Ankara Vilâyetine
Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine takdim olunacaktır.

Evvelce vâki' olan da'vet ve ilân üzerine dünkü cuma günü Sivas'ın İslâm kadınları Çifteminare kurbundaki Nümune Mektebinde bil-içtimâ' sevgili vatanımızın selâmeti için yedi hafız tarafından devr-i hatm-ı şerif tilâvetini ve müheyyic nutuklar irâdını müteakib Maraş'taki din kardeşlerimizi kurtarmak üzere oraya şitâb eden kuvay-ı milliye efrâd-ı hamiyetperverânına bir hediye-i nâciz olarak aramızda iâne cem'ine teşebbüs edilmiş ve yarım saat zarfında üçyüz lira nakden toplanarak ondan fazla miktarı da taahhüt altına aldırılmış ve tahsilâtının ikmalinde toptan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Sivas heyet-i merkeziyesine tevdi mukarrer bulunmuş olduğu ihtiramât-ı mahsûsamıza terdîfen berây-ı malûmat arz olunur.

7 Şubat 336

Sivas'ta Anadolu Kadınları
Müdafaa-i Vatan Cemiyeti

XVII

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla, 6 Şubat 1920 günkü genel kurul toplantısında toplanan yardım parasının nerelere verildiğini Ankara'da Heyet-i Temsiliye Başkanlığına bildiren yazı:

Ankara'da: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi Riyâset-i Aliyesine

10/2/36 şifreli cevabnâme-i telgrafide âmâl-i milliyenin temâmî-i teminine can, mal ve hatta evlâd ve ayâl feda eden kardeşlerimiz müzâheretine olan mesâimizin lütfen mazhar-ı taltîf buyurulmasından mütevellid şükranlarımızı hâk-i pâ-yı devletlerine takdim ederiz. 6 Şubat 336 cuma günkü içtimamızda ve onu tâkip ederek bugüne kadar devam eden mesâi neticesinde beşyüz liraya bâliğ olan ve münhasıran cemiyetimiz efrâdı tarafından verilen iâne-i nakdiye:

300 Müdafaa-i Vatan Sivas şubesine
100 İzmir felâketzedelerine (vilâyet vasıtasıyla)
100 İhtiyaten cemiyet kasasına
500

olarak tefrik ve mahallerine teslim ve irsâl kılındığı arz ve muvaffakiyât-ı mütevâliye-i vatanperverilerine dua eyleriz Efendim.

15 Şubat 336

Kâtibe-i mesûle
Şefika Kemal

Reise
Melek Reşit

XVIII

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal imzasıyla, Maraş olayları karşısındaki tutumundan dolayı Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine gönderilen 10 Şubat 1920 tarihli övgü ve teşekkür yazısı:

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretlerine
Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine:

Fecî kıtâllere, tecâvüzlere marûz kalan Maraşlı kardeşlerimizin imdadına şitâb eden fedakâr kuva-yı milliye efrâdı hakkında Sivas Hanımlarının yaptıkları tezâhürâta ve ibrâz buyurulan âsâr-ı hamiyet ve sefkata arz-ı şükrân eyleriz.

10 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XIX

Mustafa Kemal Paşa'nın, Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nden gelen 15 günlük çalışma raporları için 13 Şubat 1920 tarihli teşekkür yazısı:

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretlerine
Sivas Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Riyâsetine:

Cemiyet-i muhteremelerinin onbeş günlük hülâsa-i mesâisini havi raporlarını büyük bir şükran ile aldık. İstihlâs-ı vatan uğrunda ibzâl buyurulan nezihâne ve necibâne mesâinizin meşkûr olmasını ve bizlere büyük bir ümmid-i teşcî' veren mücahedâtınızın muvaffakiyât-ı mütevâliyyeye mazhariyetini temenni eyleriz Efendim.

13 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal
K. 20 K. vekili Mahmut.

XX

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla, 6 Şubat 1920 günü toplanan paradan 338 liranın Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Sivas heyet-i merkeziyesi emrine verildiğini bildiren 15 Şubat 1920 tarihli yazı:

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyet-i Merkeziyesi Riyâset-i Aliyesine

Efendim!

Vatanı müdafaa ve gaye-i millîyi tatmin için her türlü icabâtda bulunan heyet-i aliyelerine Cemiyetimiz elinden gelebilen muâvenet-i nakdiyyeyi a'zası meyanından topladığı üçyüz lirayı takdim ile arz-ı müzâheret eyler. Belediye reisi Beyin haremeleri Hanım tarafından cemiyetimiz namına heyet-i aliyelerine verilmiş olan otuzsekiz liranın zammiyle 338 liralık bir makbuzun i'tâ buyurulmasını rica ile te'yid-i hürmet eyleriz Efendim.

15 Şubat 336

Kâtibe-i mes'ûle
Şefika Kemal

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i
Vatan Cemiyeti Reise-i Ulâsı
Melek Reşit

XXI

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla, Osmanlı Âyan ve Mebuslar Meclislerine çekilen telgrafın bir örneğinin sunulduğuna ilişkin Heyet-i Temsiliye'ye 27 Şubat 1920 tarihli yazı:

Ankara'da: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi Riyâsetine

Muhterem Efendim!

Meclis-i Mebusânın küşâdı ve sulhumuzun takarrubu münasebetiyle cemiyetimizin kuvve-i teşriyyemizden talep eylediği mevâdda dâir keşide olunan telgrafnâmenin bir suretini beray-ı malûmat leffen takdim ile teyid-i hürmet eyleriz Efendim.

27 Şubat 336

Kâtibe-i mes'ûle
Şefika Kemal

Anadolu Kadınları Müdafaa-i
Vatan Cemiyeti Reise-i Ulâsı
Melek Reşit

XXII

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa'nın, şimdiye kadarki ulusal direnişimizin meyvaları görülmeğe başladığını, ulusal amaçlarımıza uygun bir barış umudu belirdiğini, bundan sonra da daha sıkı bir birlik içinde çalışmamız gerektiğini, ancak bu sayede istenen nitelikte bir barış elde edilebileceğini anlatan 22/23 Şubat 1920 tarihli genelgesi:

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Avrupaca şerâit-i sulhiyenin lehimizde tâdil olunmakta ve hakk-ı hayat ve istiklâlimizin tasdik edilmek üzere bulunduğu dair her taraftan tebrik ve teşekkür telgrafları almaktayız. Milletimizin azim ve sebâtı ve kuvâ-yi milliyenin mukavemet ve fedakârlığı âmâl-i milliyeye mutâbık bir sulha nâiliyetimizi ümmid ettirmektedir. Teşkilât-ı milliyeye milletimizin sine-i ittihad ve vifakında pâydâr oldukça mevcudiyet-i milliyemizin bütün cihan-ı medeniyetçe mazhar-ı tasdik ve hürmet olacağına şüphem yoktur. Binâenaleyh Heyet-i Temsiliye râsime-i halâsin tes'idini vatan ve milletimizin hakk-ı hayat ve istiklâlinin bilfiil ve tamâmen tasdik edileceği güne ta'lik eder ve şimdiye kadar memleket ve mukadderâtımızın müdafaası uğrunda te'yid ve tevfik olunan vahdet ve tesânüdün netice-i mes'udeye

kadar daha kavî bir iman ve muhabbetle isbat ve izhâr edilmesini ta'mînen rica eyleriz.

22/23 Şubat 336

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk
Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

XXIII

2 Şubat 1920 tarihli yazısı ile çalışmalarını bildiren Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine Mustafa Kemal Paşa'nın 29 Şubat 1920 tarihli teşekkür yazısı:

C. 2 Şubat tarihli tahrirâta.

Mesâi-i vâkıalarına arz-ı şükran ederiz Efendim.

29 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXIV

Mustafa Kemal Paşa'nın, Burdur'da Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetinin kurulduğunu Sivas'a bildiren 29 Şubat 1920 tarihli telgrafı:

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Burdur'da Fıtnat Hanımefendi riyâsetinde Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti teşekkül ettiği ve faaliyete başladığı mahallinden bildirilmekle arz olunur Efendim.

29 Şubat 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXV

Mustafa Kemal imzasıyla, istifa eden Sadrâzam Ali Rıza Paşanın yerine Salih Paşanın yeni kabineyi kurmakla görevlendirildiğini haber veren 7 Mart 1920 tarihli telgraf:

Sivas Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Ali Rıza Paşa kabinesinin Düvel-i Mütelifenin taziykatı neticesinde İstifaya mecbur kalması yüzünden taraf-ı Şahânedan Bahriye Nâzır-ı sâbıkı

Â'yandan Salih Paşa Hazretleri makam-ı Sadârete tayin ve yeni kabinenin teşkiline me'mur edilmiştir. Yeni kabinenin bu aşğama kadar teşekkül edeceği memûldur.

7 Mart 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXVI

Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal imzasıyla, vatan yolunda yeni hizmetleri dolayısıyla Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine takdir ve teşekkürleri bildiren 9 Mart 1920 tarihli yazı:

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Muhterem Hemşirelerimiz!

Yeni bir muâvenet-i vatanperverânelerinden bâhis 12 Şubat 36 tarihli ve 66 numaralı tahriratu kemâl-i ihtiram ile aldık. Anadolu kadınlarının hidemât-ı vataniyelerine devam-ı iştirâklarını görmekle pek ziyade mütehasis olduk. Takdirât ve teşekkürât-ı mahsûsamızı arz eder ve mesâi-i kıymetdârânelerinde muvaffak olmanıza dualar ederek hürmetlerimizi takdim eyleriz Efendim.

9 Mart 336

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

XXVII

Mustafa Kemal Paşa'nın, her yerde yoğunlaşan Ermeni propagandasına karşı alınacak tedbirleri tüm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine bildiren genelgesi; Sivas Valisi Reşit Paşa'nın bu genelgeyi Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine bildiren 12 Mart 1920 tarihli yazısı:

Bilumûm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine

Memleket ve milletimizin İzmir, Adana ve havalisinde maruz kaldıkları müellim hadisât kâfi gelmiyormuş gibi yine aynı tecâvüzâtın fecî bir safhasını teşkil eden Maraş'taki vekayii vesile ittihaz eyleyen Ermeniler ve düşmanlarımız İslâmlar tarafından binlerce ve binlerce Ermenilerin katlolunduğunu cihana işâa ederek Avrupa'da aleyhimizde yeni cereyanlar ihdâsına çalışıyorlar. Yine aynı maksatla Ermenilerin bir ay matem tutarak

bu suretle propagandalarını takviye etmek istedikleri anlaşılmıştır. Bilmukabele her tarafta Mevlid ve hatm-i şerif kıraat olunarak İzmir, Adana, Maraş, Urfa, Ayıntap, Birecik, Kozan, Hacin havalisinde şehit olan dindaşlarımızın ruhlarına ithâf olunması ve neticesinin buraya ve Dersaadet matbuâtına ve Meclis-i Mebusâna iş'ârını rica eyleriz.

Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Riyâset-i Ulâsına

Heyet-i Temsiliyeden alınan 11 Mart 336 tarihli telgrafname sureti berây-ı malûmat balâya naklen tebliğ olunur Efendim.

12 Mart 336

Vali
Reşit

XXVIII

Mustafa Kemal Paşa'nın, bazı İtalyan ve Fransız gazetelerinden alınan haberleri Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine bildiren 28 Mart 1920 tarihli telgrafı:

Müdafaa-i Vatan Kadınlar Cemiyetine

1- İtalya gazetelerinin almış oldukları müstacel telgrafnâmelere göre sulh konferansı Türkiye muahedesini ikmâl ederek heyet-i tahririyyeye havâle eylemiştir. Emr-i tahririnin bir hafta zarfına kadar ikmali memûl edilmiştir.

2- Maten gazetesinin Londra'dan istihbârâtına nazaran umûr-ı siyâsiye ve askeriye meclisleri arasında Boğazların her iki sahilinde bîtaraf bir hale ifrâğ edilecek menâtkın vüs'atı hakkında henüz tam bir itilâf hasıl olmamıştır.

3- İsviçre Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ahiren Anadolu'da zuhûr eden vekayi' münasebetiyle Ermeniler tarafından Avrupa mehâfilinde icra edilen propagandaların tamâmen musanna' olacağı hakkında yeni bir beyannâme neşr ile vekayi'-i mezkûrenin hakikatını izâh etmiştir. İngilizler Lefke köprüsü ve İstasyonunu tahrib ederek Geyve şimaline çekilmişlerdir. İstanbul'a doğru çekilmeğe devam ediyorlar.

28 Mart 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXIX

Mustafa Kemal Paşa'nın, Ankara'da Anadolu Ajansı'nın kurulduğunu Sivas'a bildiren 8 Nisan 1920 tarihli telgrafi:

Sivas Kadınları Cemiyetine

Kulüb-ı İslâm olan merkez-i saltanat-ı Osmaniyenin düşman işgaline geçmesi ve bütün vatan ve milletimizin en büyük tehlikeye ma'rûz kalması neticesi olarak bütün Rumeli ve Anadolu'nun giriştiği millî ve mukaddes mücâhede esnasında efrâd-ı ümmetin dâhilî ve haricî en sahih havâdis ile tenviri ihtiyac-ı mübremeye nazar-ı dikkat ve ehemmiyete alınmıştır ve binnetice burada en salâhiyetdâr zevâtdan mürekkebe bir heyet-i mahsûsa idaresinde ve Anadolu Ajansı ünvanı altında bir müessese vücuda gelmiştir. Anadolu Ajansının en serî vesâit ile vereceği havâdis ve malûmat esâsen Heyet-i Temsiliyemizin menâbi-i asliye ve mevsûkası mâ-hasalî olacağı cihetle bu ajans tebligatının oraca ve ezcümle Müdafaa-i Hukuk teşkilâtımızca dahi memerr ü mecma' olan yerlere tab' ve ta'likî ile tevzîi ve hatta nahîye ve köylere kadar isâli yolunda mümkün olduğu kadar fazla intişâren bildirilmesi için tertibât-ı müstacele alınması ve neticeden malûmat itâsı ehemmiyetle rica olunur.

8 Nisan 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXX

Mustafa Kemal Paşa'nın, Sivas mebusu Bekir Sami Bey ile Antalya mebusu Hamdullah Suphi Beyin de Ankara'ya geldiklerini bildiren 9 Nisan 1920 tarihli telgrafi:

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine

Sivas mebusu Bekir Sami ve Antalya mebusu Hamdullah Suphi Beyefendiler dahi İstanbul'dan tahlîs-i nefis ederek 8 Nisan 336 da Ankara'ya muvâsalat etmişlerdir.

9 Nisan 336

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XXXI

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla, Ankara'da kurulan ajanstan dolayı duyulan sevinci Heyet-i Temsiliyeye bildiren 10 Nisan 1920 tarihli yazı:

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyet-i Temsiliye Riyâset-i Aliyesine

Ankara'da tesis edildiği tebşir olunan ajansı büyük bir memnuniyetle karşıladık. Bütün Anadolu ahali için şâyân-ı teşekkürdür. Artık menba-ı teressuhu meçhul havâdislerden kurtulmuş oluyoruz. Lütuf buyurulacak havâdisleri buraya tâbi bütün mülhakat, nahiye ve en küçük köylere kadar tebliğ edecek vesâiti temine çalışıyoruz. Her emrinizi ifâya cemiyetimizin amâde olduğunu tekrar arz ile hürmetlerimizin kabulünü istirhaâm eyleriz.

10 Nisan 336

Kâtibe-i Mes'ûle
Şefika Kemal

Anadolu Kadınları
Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Reisesi
Melek Reşit

XXXII

Melek Reşit ve Şefika Kemal imzalarıyla Ankara'da Büyük Millet Meclisinin açılması dolayısıyla tebrik ve iyi dilekleri Meclis Başkanlığına sunan telgraf:

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyâset-i Aliyesine

Millet ve memleketin salâh ve saadetine hâdim olacağına iman ettiğimiz Büyük Millet Meclisimizin küşadından dolayı an samîm-il kalb tebrik eder, millet ve memleket hakkında hayırlı olmasını Cenâb-ı Haktan tazarru ederek muvaffakiyetinizi temenni eyleriz. Hürmetlerimiz Efendim.

Kâtibe-i Mes'ûle
Şefika Kemal

Anadolu Kadınları
Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Reise-i Ulâsı
Melek Reşit

XXXIII

Büyük Millet Meclisi emriyle Mustafa Kemal Paşa'nın, Meclis'in açılışını tebrik eden Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ne 27 Nisan 1920 tarihli teşekkür telgrafı:

Sivas Kadınlar Cemiyeti Riyasetine

Büyük Millet Meclisinin küşadı münasebetiyle vâki olan tebrikât-ı samimâne ve izhâr edilen hissiyât-ı vatanperverâneye teşekkür ve

mücahedât-ı milliyemizde tevfikat-ı ilâhiyeye mazhar buyurulmaklığımız temenniyâtı tekrar olunur.

27 Nisan 336

Büyük Millet Meclisi emriyle
Mustafa Kemal

XXXIV

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın, iletilen tebrikler ve yüksek duygular dolayısıyla Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyetine 29 Nisan 1920 tarihli teşekkürü:

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti
Riyâset-i Aliyesine

C. Tebrikât ve hissiyât-ı aliyelerine arz-ı şükrân ile takdim-i hürmet eylerim.

29 Nisan 336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

THE ROLE OF THE ANATOLIAN WOMEN'S SOCIETY FOR THE DEFENSE OF THE HOMELAND IN THE WAR OF INDEPENDENCE

The author gives an outline of the history of the Anatolian Women's society for the Defense of the Homeland founded in Sivas during the National Struggle, and presents a number of important documents about Atatürk and his correspondence with the members of the Council of Representatives.